

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: राशेअ-४४२३/प्र.क्र. १५४/८-अ
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दिनांक : ३० जून, २०२३.

संदर्भ:-

१. केंद्र शासनाने www.agricoops.nic.in या सांकेतिक स्थळावर निर्गमित केलेल्या राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियानाच्या मार्गदर्शक सूचना.
२. कृषि विभाग शासन निर्णय क्रमांक ०३१७/प्र.क्र.१८/राकृवियो कक्ष, दिनांक १३.०४.२०१७
३. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३१/१७-अ, दि.१९/४/२०१७.
४. केंद्रीय वित्त मंत्रालय यांचे ज्ञापन क्र.F.NO.१(१३)/PFMS/FCD/२०२०, दि.२३.३.२०२१.
५. केंद्रीय कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्रालय, कृषि व शेतकरी कल्याण विभाग, पत्र क्र. १३-१७/२०२३-PC, दि. १७.२.२०२३
६. केंद्रीय कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्रालय, कृषि व शेतकरी कल्याण विभाग, पत्र क्र. १३-१७/२०२३-PC, दि. १४.४.२०२३
७. कृषि विभाग पत्र क्रमांक RKV-०१२३/C.R. १३/१४-A, दि. ३०.५.२०२३
८. कृषि संचालक (वि. व प्र.) यांचे पत्र क्र.कृआ/कोक्षेवि/प्र.क्र.१/र-११८/२०२३, दि. १९.६.२०२३

प्रस्तावना :

सन २०२२-२३ पासून राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत जिरायती क्षेत्र विकास योजनेची अंमलबजावणी होत असून केंद्र व राज्य हिश्याचे अनुदानाचे प्रमाण ६०:४० असे आहे. राष्ट्रीय कृषि विकास योजना अंतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास कार्यक्रमाच्या सन २०२३-२४ मधील अंमलबजावणीसाठी केंद्र शासनाने दि. १७.२.२०२३ च्या पत्रान्वये रु.२०४२ लाखांची तरतूद केली आहे.

राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कॅफटेरिया अंतर्गत समाविष्ट केल्यामुळे मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील राकृवियोच्या राज्य स्तरीय मंजूरी समितीच्या दि. १७.५.२०२३ रोजीच्या बैठकीत केंद्र हिस्सा रु.२२३१.४३ लाख व त्यासाठीचा पूरक राज्य हिस्सा रु. १४८७.६२ लाख याप्रमाणे एकूण रु. ३७१९.०४ लाख निधीच्या वार्षिक कृति आराखड्यास मान्यता दिली आहे. त्यानुसार राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत जिरायती क्षेत्र विकास अंतर्गत सन २०२३-२४ साठी निधीच्या प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१. राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास कार्यक्रमाच्या सन २०२३-२४ मध्ये केंद्र हिस्सा रु. २२३१.४३ लाख व त्यासाठीचा पूरक राज्य हिस्सा रु.१४८७.६२ लाख याप्रमाणे एकूण

रु. ३७१९.०४ लाख निधीच्या वार्षिक कृती आराखडयास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

रुपये लाखांत

प्रवर्ग	केंद्र	राज्य	एकूण
सर्वसाधारण	१७४१.३४	११६०.९०	२९०२.२४
अनुसूचित जाती	३२६.७२	२१७.८१	५४४.५३
अनुसूचित जमाती	१६३.३६	१०८.९१	२७२.२७
एकूण	२२३१.४३	१४८७.६२	३७१९.०४

- सन २०२३-२४ या वर्षाच्या मंजूर तरतूदीपैकी उपलब्ध होणाऱ्या निधीमधूनच सन २०२२-२३ या वर्षातील अखर्चित असलेला व चालू वर्षात खर्च करण्यासाठी पुनर्जिवित केलेला निधीदेखील उपलब्ध करून देण्यात येईल.
- सन २०२२-२३ या वर्षातील प्रलंबित प्रकरणे असल्यास, चालू वर्षी या योजनेतर्गत निधी उपलब्ध करून दिल्यानंतर तो प्रथमतः प्रलंबित प्रकरणांसाठी वापरावा.
- सदर वार्षिक कृती आराखड्यामधील पिकनिहाय तसेच घटक/उपघटक निहाय मंजूर आर्थिक व भौतिक लक्षांकाचे विवरण सोबतच्या **परिशिष्ट-१** मध्ये नमूद केले आहे. सदर अभियानाची केंद्र व राज्याच्या ६०:४० अशा आर्थिक सहभागाच्या प्रमाणात अंमलबजावणी करावी.
- सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीकरीता केंद्र व राज्य हिस्श्याचा निधी प्रवर्गनिहाय ६०:४० या प्रमाणात वेळोवेळी अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे आयुक्त (कृषि) यांना उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर निधी केंद्र व राज्य हिस्श्याच्या पुढील लेखाशिर्षाखाली सन २०२३-२४ करिता केलेल्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून खर्ची टाकावा.

प्रवर्ग	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा
सर्वसाधारण	मागणी क्र.डी-३, २४०१-पीक संवर्धन, १०९-विस्तार व प्रशिक्षण, ००१-माहिती व प्रचार, (०१)(५१)- कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान - जिरायती क्षेत्र विकास कार्यक्रम (केंपुयो) (केंद्र हिस्सा ६०%) (कार्यक्रम) (२४०१ ९५५४) ३३, अर्थसहाय्य.	मागणी क्र.डी-३, २४०१-पीक संवर्धन, १०९-विस्तार व प्रशिक्षण, ०१-माहिती व प्रसारण, (०१)(५३)- कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान - अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास कार्यक्रम (केंपुयो) (राज्य हिस्सा ४०%), (२४०१ ए २७२) ३३- अर्थसहाय्य.
अनुसूचित जाती	मागणी क्र. एन-३, २४०१ -पीक संवर्धन,(७८९) अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना अनुसूचित जाती घटक कार्यक्रमांतर्गत योजना (०१) (०९) (०९) कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान (केंद्र हिस्सा ६० टक्के)	मागणी क्र. एन-३, २४०१ -पीक संवर्धन,(७८९) अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना अनुसूचित जाती घटक कार्यक्रमांतर्गत योजना (०१) (०९) (०९) कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान (राज्य हिस्सा ४० टक्के)

	(कार्यक्रम) (२४०१ बी १६१) ३३ - अर्थसहाय्य	(कार्यक्रम) (२४०१ बी १७९) ३३ - अर्थसहाय्य
अनुसूचित जमाती	मागणी क्र.टी-५, २४०१-पीक संवर्धन, (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना, (०१)(१९) राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान-अवर्षण क्षेत्र विकास कार्यक्रम व हवामान बदल शाश्वत शेती संनियंत्रण प्रतिमानकरण व आंतरजाल कार्यक्रम (केंपुयो) (केंद्र हिस्सा ६०%) (जनजाती क्षेत्र उपयोजना) (कार्यक्रम) (२४०१ ए ५३९) ३३ अर्थसहाय्य.	मागणी क्र.टी-५, २४०१-पीक संवर्धन, (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना, (०१)(२०) राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान-अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास कार्यक्रम व हवामान बदल शाश्वत शेती संनियंत्रण, प्रतिमानकरण व आंतरजाल कार्यक्रम (केंपुयो) (राज्य हिस्सा ४०%) (जनजाती क्षेत्र उपयोजना) (कार्यक्रम) (२४०१ ए ५४८) ३३ अर्थसहाय्य.

६. केंद्र शासनाने संदर्भाधीन दि.२३ मार्च, २०२१ च्या जापनाद्वारे सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीच्या सुधारीत कार्यपद्धतीनुसार व संदर्भाधीन दि.०२ ऑगस्ट, २०२१ च्या शासन निर्णयान्वये केंद्र पुरस्कृत योजनांचे निधी वितरण व विनियोग व्यवस्थापनासाठी अंतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास योजना SNA मार्क केली आहे.
७. केंद्र शासनाने सदर अभियानांतर्गत विहित केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच महिला शेतकरी लाभार्थ्यांना लाभ द्यावा.
८. केंद्रीय कृषि मंत्रालयाने कोरडवाहू क्षेत्र विकास योजनेंतर्गत राज्य शासनास सन २०२३-२४ करिता संदर्भांकित दि. १४ एप्रिल, २०२३ रोजीच्या पत्रान्वये दिलेल्या प्रशासकीय मान्यतेनुसार, तसेच चालू वर्षी अभियानाकरिता मंजूर केलेल्या कृती आराखड्यानुसार आणि वेळोवेळी केंद्रीय मंत्रालयाने दिलेल्या दिशानिर्देशानुसार सदर अभियानाची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहिल, याबाबत संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी राज्यस्तरावरून अभियानाचे संनियंत्रण करावे, त्याप्रमाणे अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी व संनियंत्रणाकरिता वेळोवेळी अधिनस्त कार्यालयांना निर्देशित करावे. कोरडवाहू विकास योजनेंतर्गत विविध घटकांतर्गत लाभार्थी शेतकरी निवडतेवेळी अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांना वा सदर शेतकऱ्यांच्या गटांना प्राधान्य देण्यात यावे. तसेच, शेतकऱ्यांचे अर्ज मागवून पारदर्शक पद्धतीने लाभार्थ्यांची निवड करावी.
९. या अभियानांतर्गत विविध निविष्ठांच्या खरेदीसाठी (खते, औषधे, बियाणे, सिंचन साधने, यंत्र/औजारे इ.) शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार थेट लाभार्थ्यांच्या बँक खाती अनुदान थेट लाभ हस्तांतरणामार्फत जमा करावे. सदर निविष्ठांची खुल्या बाजारातून खरेदी करण्याचे स्वातंत्र्य लाभार्थ्याला राहिल. तथापि, या अभियानांतर्गत शासकीय संस्थांनी/शासनाच्या सार्वजनिक उपक्रमांनी उत्पादित केलेल्या निविष्ठांचा पुरवठा केल्यास संदर्भांकित शासन निर्णय दि.१९/०४/२०१७ नुसार कार्यवाही करावी.

१०. कृषि विभागाच्या योजनांची महाडीबीटी पोर्टलद्वारे अंमलबजावणी करण्याबाबत संदर्भाधीन शासन परिपत्रक दि.०४/११/२०२० नुसार कृषि यांत्रिकीकरण, सिंचन साधने व सुविधा, प्रमाणित बियाणे वितरण व पिक प्रात्यक्षिके याबाबींची अंमलबजावणी करावी.
११. संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांनी/तालुका कृषि अधिकाऱ्यांनी अभियानाकरीता लाभार्थीची निवड करून अभियानांतर्गत समाविष्ट कार्यक्रम राबविण्याच्या दृष्टीने लाभार्थ्यांची यादी तालुका स्तरावर संकलित करावी. सदर यादीमध्ये शेतकऱ्यांचे नांव, गांव, सर्वे/गट क्रमांक या बाबींसह भ्रमणध्वनी/दूरध्वनी क्रमांक, बँक खाते क्रमांक, आधार क्रमांक इ. बाबतच्या माहितीचा अंतर्भाव असावा. त्याचप्रमाणे अभियानांतर्गत निवडलेल्या लाभार्थ्यांची यादी निधी प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसांत कृषि विभागाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांची राहिल.
१२. सदर लाभार्थ्यांच्या यादीनुसार सर्व लाभार्थी शेतकऱ्यांच्या शेतावर हाती घेतलेल्या कार्यक्रमाची प्रत्यक्ष तपासणी त्या-त्या गावातील कृषि सहाय्यकांनी करावयाची असून, त्यांनी आपला अहवाल तालुका कृषि अधिकाऱ्यांमार्फत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांना सादर करावा. त्याचप्रमाणे, कृषि सहाय्यकांचे अहवाल प्राप्त होताच सदर कार्यक्रमांतर्गत राबविलेल्या कामांच्या पर्यवेक्षीय तपासणीचे उचित प्रमाण संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी मार्गदर्शक सूचनेमध्ये विहित करावे.
१३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध केला असून त्याचा संकेतांक २०२३०६३०१८२६१८६८०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(महेंद्र घाडगे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२. संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
३. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि उद्योग विकास महामंडळ, अंधेरी, मुंबई.
४. जिल्हाधिकारी (सर्व)
५. मुख्य कार्यकारी अधिकारी (सर्व जिल्हा परिषदा)
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, वसुंधरा पाणलोट विकास यंत्रणा, पुणे
७. सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
८. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
९. सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
१०. व्यवस्थापकीय संचालक, जिल्हा अग्रणी बँक (बँक ऑफ महाराष्ट्र, लोकमंगल, पुणे)
११. सर्व कृषि विकास अधिकारी/सर्व उपविभागीय कृषि अधिकारी/सर्व तालुका कृषि अधिकारी/सर्व मंडळ कृषि अधिकारी

१२. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षण) महाराष्ट्र -१/२ मुंबई/नागपुर
१४. संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई
१५. संचालक, लेखा व कोषागार, मुंबई
१६. सहायक संचालक(लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
१७. मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई, वाशी
१८. उप मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण/ नाशिक/ पुणे/औरंगाबाद/ अमरावती/ नागपुर
१९. उप संचालक, लेखा व कोषागारे कोकण/नाशिक/पुणे/औरंगाबाद/अमरावती/नागपुर
२०. सर्व कार्यासने व पर्यवेक्ष्य अधिकारी (कृषि) कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२१. वित्त विभाग (का. व्यय-१/अर्थसंकल्प-१३), मंत्रालय, मुंबई
२२. निवडनस्ती ८-अ